«Զենիթային հրանոթի նշանառուն մարտին պատրաստ է»

Զորամաս, ուր զինվորներն ամեն օր, լողանում են

Ի՞նչ ընդհանուր բան կարող է լինել զենիթային թնդանոթի և խոճկորի միջև: Կամ՝ զենիթահրթիռային «Օսա» համալիրի և հավի միջև: Անկեղծ ասած, մինչև հակաօդային պաշտպանության N սահմանապահ զորամաս գնալը ես նույնպես ոչ մի ընդհանուր բան չէի տեսնում: Իսկ հետո հասկացա, որ մի ընդհանուր բան կա. հրանոթները, զենիթահրանոթային համալիրները և տեխնիկայի այլ տեսակները սպասարկում են զինվորները:

Զինվորն էլ է մարդ և նրան մարդկային ոչ մի բան խորթ չէ: Այսինքն ամենից առաջ նրան պետք է կերակրել, ինչի համար դրամ է հարկավոր, իսկ պետությունը քիչ փող ունի և այլն:

Ես հաճախ եմ լինում զորամասերում ու ստորաբաժանումներում, ուր երբեմն բողոքներ եմ լսում պարենի, համազգեստի, սպիտակեղենի, փորրական կենցաղային հարմարությունների անբավարարության մասին: Ուստի երբ այցելեցի հակաօդային պաշտպանության ստորաբաժանում, մտովի տրամադրվել էի լսել նմանօրինակ բողոքներ:

Նախ, առաջին բանը, որ զարմանք պատճառեց ինձ զորամասի տարածք մտնելուց հետո, զորանոցի մոտ գտնվող կանաչ սիզամարգում տնկված եղևնիներն էին: Նկատելով զարմանքս, հրամանատարի տեղակալ Աղվան Մինասյանը հպարտությամբ ասաց.

-Սրանք մեր տղաներն են տնկել:

Հետո մեզ ցույց տվեցին մաքուր զորանոցը, ճաշարանը, ուր սեղաններին ցելոֆանե սփռոցներ էին փռված, հանգստի սենյակը՝ նվագարկիչով ու հեռուստացույցով, և բաղնիքը . . լողավազանով, չմոռանալով նույն հպարտությամբ ավելացնել.

-Սրանք մեր ձեռքով են ստեղծվել:

Ապա, երբ նստեցինք սպաների սենյակում, Ռուբիկ Եղիազարյանը՝ ստորաբաժանման ավագը, պատմեց.

-Մենք այստեղ ենք անցյալ տարվա դեկտեմբերից: Երբ առաջին մտանք այս շենքը, այն ողբալի վիճակում էր: Նախքան կարգուկանոն հաստատելը այստեղից տասնյակ տոննաներով աղբ ենք տեղափոխել: Մեր բոլոր սպաները արմավիրցիներ են: Հիմա ծառայում ենք պայմանագրով: Իսկ այս պատերազմն սկսել ենք չորս տարի առաջ՝ «Անկախության բանակում»: Պատերազմի դպրոցն անցել ենք Լեոնիդ Ազգալդյանի մոտ, ուստի և ընտելացել ենք մեր բոլոր հիմնախնդիրները սեփական ուժերով լուծելուն, չսպասելով վերևից ցուցաբերվելիք օգնությանը:

Ժամանակին ես աշխատել եմ «Հանրապետական» թերթում, ուստի և շատ ընդհանուր ծանոթներ գտնվեցին ինչպես Արմավիրում, այնպես էլ Երևանում: Ինչպես ընդունված է, երբ հանդիպում են երկու հայ, նրանք սկսում են ընդհանուր ծանոթներ գտնել: Հավանաբար, մենք մինչև առավոտ չավարտեինք այդ գործը, այնքան շատ էին մեր ընդհանուր ծանոթները: Ավագը մեզ առաջարկեց լողանալ բաղնիքում: Անկեղծ ասած, մենք՝ Երևանից եկածներս, մեծ դժվարությամբ դիմացանք այդ գայթակղությանը և շարունակեցինք հարցափորձը: Մեզ հետաքրքրում էին զինվորների ու սպաների հիմնախնդիրները:

Մինասյանը չդիմանալով մեր աներեսությանը, միջամտեց խոսակցությանը:

-Դուք ավելի լավ է տղաների հետ խոսեք: Նախ զինվորների հիմնախնդիրների մասին, իսկ մենք միշտ կհասցնենք զրուցել:

Սպաները նրբանկատորեն մեզ մենակ թողեցին զինվորների հետ, որ վերջիններս չամաչեին ու անկեղծ զրույցի բռնվեին:

Տալով զինվորների հիմնախնդրի մասին հերթական հարցը, ես հույս ունեի թեկուզ նրանցից բողոքներ լսել:

Սկսեց պատասխանել մի սիսիանցի տղա.

-Մինչև զորակոչվելս ես բարում եմ աշխատել: Բանակ եմ եկել իմ ցանկությամբ, և չեմ զղջում: Ես ծառայել եմ մի քանի տեղ, և եթե համեմատելու լինենք, ապա այստեղ իմ տեսած զորամասերից ամենալավն է:

-Իսկ ինչո՞վ է այն լավ,- ընդհատեցի ես:

-Հրամանատարներն են ավելի լավ: Նրանք չորս տարի կռվել են: Աղվանն սկսել է կռվել Երասխավանից՝ հակակարկտային «Ալազանով», ապա մարտնչել է նաև սահմանամերձ այլ վայրերում:

Այստեղ զրույցին միջամտեց մի ուրիշ զինվոր.

-Ուրիշ զորամասերում սպաները զինվորներին վերաբերվում են, ինչպես երեխաների, իսկ մեր հրամանատարները մեզ վերաբերվում են այնպես, կարծես մենք առաջին օրերից նրանց հետ կռվել ենք:

Իրոք, մենք դրանք նկատեցինք: Թեև մտերմավարություն չկար, բայց սպաները զինվորներին վերաբերվում էին, ինչպես հավասարը հավասարին: Իսկ նորակոչիկի համար նման վերաբերմունքը «հին կռվողների» կողմից շատ բան է նշանակում:

-Իսկ մեզ նաև հանրապետական կուսակցությունն է օգնում: Նույնիսկ Աշոտ Նավասարդյանն է մեզ մոտ եկել,- պարծեցավ զինվորներից մեկը:

-Իսկ ի՞նչ գիտեք հանրապետական կուսակցության, նրա ծրագրի ու նպատակների մասին,- հարցրեց ուղեկիցս՝ Արմենը:

Այս «քաղաքական» հարցը ակնհայտորեն հավասարակշռությունից հանեց զինվորներին: Նրանցից մեկը կմկմալով սկսեց բացատրել.

-Հանրապետական կուսակցությունը. . ուզում է. . . որ հայերը չլինեն. . . ստրուկներ. . . Իսկ դրա համար հարկավոր է ունենալ հզոր բանակ:

-Կլինի ուժեղ բանակ, կլինի նաև ուժեղ պետություն, -ավելացրեց մեկ ուրիշը:

-Մի՛ խոսքով՝ «ազատ, անկախ և միացյալ Հայաստան», - ասաց երրորդ զինվորը:

-Իսկ թերթեր ստանո՞ւմ եք:

-10-15 օրը մեկ ստանում ենք Աշոտ Նավասարդյանից, -պատասխանեց ներս մտած ավագը. ափսոս, որ պաշտպանության նախարարությունը ոչ մի կերպ այդ հարցը չի լուծում:

Մի քիչ էլ զրուցելով զինվորների հետ, մենք եկանք սպաների մոտ:

-Դե ինչ, ծանոթացա՞ք մեր հիմնահարցերին, -հարցով մեզ դիմավորեց Աղվանը և սկսեց ինքն էլ պատասխանել.

-Հավանաբար, կենցաղի հետ կապված հարցերին ծանոթացաք: Բավարարվում ենք մեր ուժերով, որքան կարող ենք: Իսկ հիմնախնդիրներ կան, և ոչ քիչ: Օրինակ, մեր ընտանիքների հարցը: Նրանք Արմավիրում են, իսկ մենք ամիսներով այստեղ ենք: Ինչպե՞ս են նրանք ապրում այնտեղ: Իշխանությունները արդյո՞ք օգնում են նրանց: Հազիվ թե. . . Կա ևս մեկ հիմնախնդիր, և բավական լուրջ: Գիտեք, բանակ են ուղարկում ֆիզիկական արատներով տղաների: Մեզ մոտ Երևանից մի տղա կա՝ Արմեն Միասյանը: Թե ինչպե՞ս է նա բժշկական հանձնաժողովն անցել, մինչև հիմա չեմ կարողանում հասկանալ:

Եվ Աղվանը մեզ տվեց զինվորի բժշկական քարտը: Ես կարդացի.

«. . . հայտնաբերված է. կրծքի շրջանում ուռուցիկություն կա, որն ավելի շատ արտահայտված է աջ մասում:

Եզրափակիչ ախտորոշում. կրծքավանդակի տակառաձև ձևախեղում՝ առանց ֆունկցիայի խախտման»:

Ներքևում յոթ բժշկի ստորագրություն կա:

Ահա և ծառայում է շարքային Մինասյանը (ի դեպ, ոչ վատ), այդպես էլ անտեղյակ լինելով իր ցավերի պատճառների ու դրանց հետևանքների մասին:

-Մենք այստեղ ոչ մեկի վրա հույս չենք կարող դնել: Բժիշկ չունենք: Աստված մի արասցե, որ այդ տղայի հետ ինչ որ բան կատարվի. ես նրա համար այստեղ և եղբայր եմ, և հայր, և մայր՝ բոլորը միասին, -ասաց Վահրամ Ումուշյանը և փխրությամբ ավելացրեց: -Կռվել սկսել եմ 29 տարեկանից, հիմա 33 տարեկան եմ, չհասցրի ամուսնանալ և ահա. . . միանգամից քսան տղայի ծնող դարձա. . . միանգամից:

Առավոտյան Վարդանը՝ աբովյանցի մի զինվոր, մեզ տարավ օժանդակ տնտեսություն: Մի տասնյակի չափ խոճկորներ վազվզում էին սիզամարգում:

Հիմա մենք մեր միսը կունենանք: Նաև կարտոֆիլ ենք ցանել: Պետությունից միայն հաց ենք ստանալու. . . , -տնավարի բացատրեց մեզ զինվորը:

Ահա այստեղ էլ ես սկսեցի խորհել խոճկորի և զենիթային թնդանոթի կապի մասին: Չէ որ այն սպասարկում է զինվորը, իսկ նրան պետք է կերակրել, իսկ դրա համար դրամ է հարկավոր, որը չկա. . . և այլն:

Հ. Գ. Ես դիտավորյալ չգրեցի ստորաբաժանման մարտական կյանքի մասին: Զինվորների մոտ կյանքի այդ կողմն ամենուրեք միապաղաղ է: Մարտական հերթապահություններ, փոխհրաձգություններ, գնդակոծություններ. . . դրանք այստեղ էլ կան: Բայց ոչ բոլոր զորամասերում կան կենցաղային այնպիսի լավ պայմաններ, ինչպես այստեղ է:

Զինվորներից մեկը հրաժեշտի պահին ասաց. «Զինվորին ի՞նչ է պետք: Կուշտ ուտել, քնել մաքուր անկողնում, փակ զորանոցում: Այն ժամանակ էլ նրանից կարելի է պահանջել լավ ծառայել»: Դա ասվեց կատակով, բայց չէ որ ամեն մի կատակի մեջ ճշմարտության հատիկ կա. . .

Նյութը և լուսանկարները
Գ. Ավագյանի

Սարգիսը և թնդանոթի ավագ Եղիազարյանը